

E u'una'ia le tulaga silisili ona lelei

O lenei fa'atulagaga mo le fuafuaina o tomai ua u'una'ia ai tamaiti a'oga uma ina ia ausia mea latou te iloa e mafai ona o'o i ai lo latou agava'a.

Ua mafai nei e tamaiti a'oga ona maua tusipasi o le NCEA i le tulaga lelei po'o le silisili ona lelei. Afai latou te maua togi e 50 pe sili atu mai togi mana'omia e 80 i le tulaga o le silisili ona lelei (excellence), o le a latou maua se tusipasi o le NCEA ua tusia ai le silisili ona lelei. Afai e maua togi e 50 pe sili atu o le tulaga lelei (merit), (po'o le fefiloi o togi o le tulaga lelei ma le silisili ona lelei) o le a latou maua le tusipasi o le NCEA ua tusia ai le lelei.

O isi fa'ailoga

Ulufale i le Iunivesite

O le ulufale atu i le iunivesite e maua pe a ausia se aofa'i fa'atulagaina o maka i le vaega 3 o le Fa'atulagaga o Fa'ailoga Aoao (National Qualifications Framework), fa'apea ma le ausia o nisi o mea mana'omia i le tulaga o le faitautusi/tusitusi ma le numera. Ona mafai ai lea e tamaiti ua uma a'oa'oga maualuluga ona a'oa'oina i iunivesite i Niu Sila.

Sikolasipi

O sikolasipi e fuafuaina mai su'ega a'oga a le atunuu aoao ma ua faia lea mo le fa'alauteleina o a'oa'oga a tamaiti ua matuā talafeagai i ai. E saunia ai mo i latou e maua avanoa se fesoasoani tau tupe mo a latou a'oa'oga fa'aiunivesite. Ua na o se aofa'iga talafeagai o tamaiti a'oga e mauaina sikolasipi i mataupu ta'itasi.

E fa'apefea ona maua e tamaiti a'oga i'uga o a latou su'ega

E mafai e le 'au a'o'oga ona sa'ili i le upega o feso'ota'iga a le NZQA (Va'ai le upega o feso'ota'iga a le NZQA www.nzqa.govt.nz) e siaki ai fa'atulagaga fa'alōtoifale ma le atunuu'aoao lea ua latou fa'a'ulu ai, e iloa ai i'uga o a latou taumafaiga sa fuafua i totonu o le a'oga ma tu'uina atu i le NZQA.

la lanuari o le a latou maua ai i'uga mo a latou galuega o le tausaga atoa mo galuega sa fuafua i totonu fa'apea tua o le a'oga. O le a aofia ai tulaga āiāia sa ausia ma tulaga sa lē ausia.

lā Fepuari, o le a tufa atu ai i'uga mo sikolasipi.

Mo ē ua fa'ai'u a'oa'oga, o le a lisiina i le Aotelega o Fa'ai'uga a le A'oga (School Results Summary), mea uma sa latou taumafai e ausia ma i'uga na iai, e aofia ai ma i'uga e le'i ausia.

O le Fa'amaumauga o Mea ua Ausia e le tamaiti a'oga (lea na ta'ua muamua o le Fa'amaumauga o Mea ua A'oa'oina) o lo'o fa'amauina ai tulaga uma na ausia i o latou tausaga fa'alea'oa'oga. E mafai e le tamaiti ona fa'aauu pea ona fa'aopoopo i le Fa'amaumauga o Mea ua Ausia, pe a fa'ai'u a latou a'oa'oga ma fa'amāe'a ni a latou fa'ailoga fou po'o le faia o ni a'oa'oga i le mea e faigaluega ai. O le a auina atu i tamaiti o le Tausaga 13 se kopi o Fa'amaumauga o Mea na latou Ausia ia Aperila atoa ai ma so'o se tusipasi na maua mai le tausaga ua mavae.

Tulaga fa'avāomalo

O NCEA o fa'ailoga aoao e maua e i latou ua i'u mai a'oa'oga maualuluga i Niu Sila. Ua aofia i totonu o le tusi a le UK mo Fa'ailoga *Fa'avāomalo mo le Ulufale Atu i A'oa'oga Maualuluga*, lea e fa'aaogā i isi atunuu i fafo mo le ulufale atu ma le filifilia mo a'oa'oga fa'apitoa po'o le fa'aleiunivesite. O le vaega 3 o le NCEA e lautele lona tutusa ma le Vaega A o le Gagana Peretania ma le Tusipasi o A'oa'oga Maualuluga i Ausetalia.

Mo nisi fa'amatalaga, fa'afeso'ota'i:

New Zealand Qualifications Authority
(NZQA)
P 0800 NCEAHELP po'o le 0800 623 243
E helpdesk@nzqa.govt.nz
www.nzqa.govt.nz/ncea

Lomia 2008

JULY 2008 SAMOAN

New Zealand Government

Fa'ailoga a Kolisi ma
A'oga Maualuluga

NEW ZEALAND QUALIFICATIONS AUTHORITY
MANA TOHU MĀTAURANGA O AOTEAROA

Fa'aailoga a kolisi ma a'oga maualuluga

O fa'aailoga i totonu o kolisi ma a'oga maualuluga a Niu Sila i aso nei, o lona uiga:

- ua u'una'ia tama'iti a'oga uma e ausia ni o latou tomai e lelei ai, ma ia mafai ona amana'ia a latou taumafaiga
- e mafai e a'oga ona fetu'utu'una'i mata'upu latou te a'oa'oina ma fuafua mo fa'aailoga aoao
- pe'ā uma a latou a'oga, e tataua ona maua e tamaiti a'oga uma se fa'amaumaua tusitusia o mea uma na latou ausia.

Se fa'atulagaga o fa'aailoga

O fa'aailoga autū mo kolisi ma a'oga maualuluga a Niu Sila o tusipasi ua ta'ua o le **National Certificates of Educational Achievement (NCEAs)**.

O tusipasi o le NCEA vaega 1, 2 ma le 3 na fa'aaogāina mai le 2002 ma suia ai le tusipasi o le School Certificate, le Sixth Form Certificate, ma le Bursary. E masani ona su'esu'e tamaiti a'oga mo nei tusipasi i le tausaga 11 e oo i le 13.

O NCEA o ni fa'aailoga e fa'avae i luga o ni aiaga ua fa'atūlagaina. O lona uiga e fuafua pe maka le tomai o tamaiti a'oga aga'i i aiaga e fuaina mea ua latou iloa ma mafai ona fai.

Ua amana'ia e falefaigaluega ma iunivesite i Niu Sila ma atunu'u i fao NCEA o tatou fa'aailoga tusipasi aoao mo kolisi ma a'oga maualuluga.

O tusipasi e tolu o le NCEA o se vaega o le **National Qualifications Framework (NQF)**, lea ua aofia ai fa'aailoga aoao e silia ma le 1000.

Ua ofoina nei fo'i e le tele o a'oga fa'aailoga tusipasi o **National Certificates** 'ese'ese. E mafai e tamaiti ona a'o'oga mo se Tusipasi Aoao fa'apitoa se tasi po'o le sili atu fo'i, i le taimi lava lea o lo'o a'o'oga ai mo a latou tusipasi o le NCEA. O togi (credits) mai nisi o a latou galuega e mafai ona faitaulia aga'i i le sili atu ma le tasi le fa'aailoga, 'a'o togi uma e faitaulia lea aga'i i fa'aailoga o NCEA.

O tusipasi aoao (National Certificates) e mafai ona maua i vaega 'ese'ese e aofia pūlega o pisinisi, faifa'ato'aga, turisi, fausiaina o va'a, o fa'amatalaga fa'atekanolosi ma le va'ava'aiga

o tamaiti. Mo tamaiti ua iloa mea latou te fia faia pe a fa'ai'uina a latou a'oa'oga, ose amataga lelei pe afai e amata ona a'oa'oga'i i National Certificates (Tusipasi Aoao).

A'oa'oga e fetu'utu'una'i ma fa'apitoa

Ua mafai nei e tamaiti ona tūmau i a'oga mo se taimi umi ma a'oa'oina i le tele o auala eseese e aofia ai nisi a'oa'oga i fao atu mai le falea'oga. E mafai e a'oga ona latou faia lesona mo matā'upu pupu'u ma tu'ufa'atasia vaega (level) 'ese'ese, ma fa'afeso'ota'i atu i ni fale faigaluega ma pisinisi i totonu lava o le atunu'u e fai ai ni a'oa'oga i le tele o matā'upu 'ese'ese.

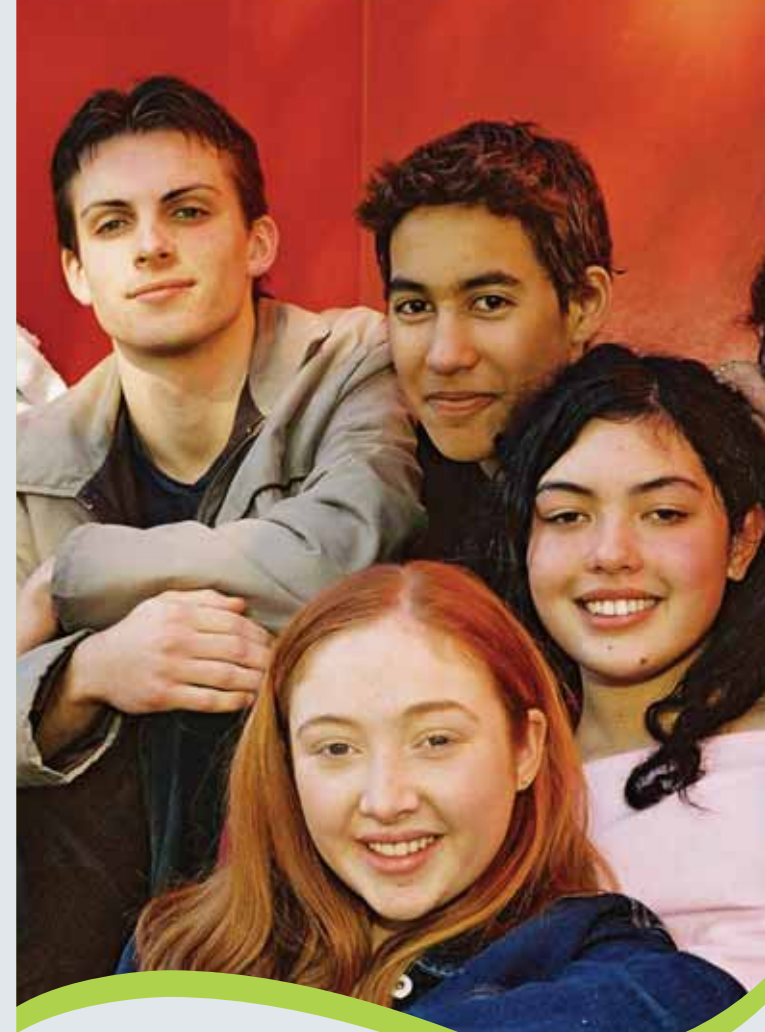
O lona uiga e mafai e a'oga uma ona ofoina mai polokalame e fetau'i ma tamaiti ta'ito'atasi ma ua tu'uina atu i tamaiti uma avanoa e ausia ni tulaga lelei ma ia taulau manuia i a'oa'oga.

Ua fa'aapefa ona galuea'ina le NCEA

Ua fuafuaina le tomai o le tamaiti a'oga i le fa'aaogāina lea o **āiāiga aoao ua uma ona fa'atūlagaina**, lea e fa'amatala mai ai tomai po'o malamalama'aga fa'apitoa. E lua ituaiga āiāiga fa'atulagaina – āiāiga o mea ua ausia ma āiāiga o iunite.

O āiāiga o iunite ua fuafuaina lea i totonu o le a'oga e faia'oga po'o le fa'atinoga fa'alegaluega (fuafuaga fa'alōtoifale). E mafai e tamaiti a'oga ona o'o atu i tulaga āiāia o galuega e mana'omia ma ausia ai lea tulaga (ma lautōgia ai i le maka o le **'ausia** i i'uga o a latou taumafaiga), po'o le lē o'o o taumafaiga i lea tūlaga ma lautōgia ai i se **maka o le lē 'ausia**.

O āiāiga o mea e ausia, e mafai ona fuafua e faia'oga (fuafuaga fa'alōtoifale) a o fa'agasolo a'oa'oga, po'o le fa'ai'uga o le tausaga e ala i su'ega po'o tu'ufa'atasiga o galuega lelei uma na fa'atino i le tausaga, lea e maka e le NZQA (fuafuaga a le atunu'u aoao). E masani ona fa'aaogāina uma fuafuaga fa'alōtoifale po'o fa'atūlagaga a le a'oga lava ia, fa'apea fa'atulagaga mo a'oga i le atunu'u aoao e fuafua ai tulaga o tamaiti. Mo tulaga āiāia ua ausia, o le a maua e tamaiti le maka (grade) o le **lē ausia** pe a lē ausia le tulaga mana'omia, ae mafai ona latou maua le **ausia** mo se galuega lelei ua fa'amalieina ai, **le lelei tele (merit)** mo le lelei tele o le fa'atinoga o meaa'oga po'o le **silisili ona lelei (excellence)** mo se fa'atinoga ua matuā mātīlatala le lelei, e faa lava i le lelei latou te fa'amāe'a ai galuega mo le iloailoga.

O le mea masani, o se matā'upu o le a'oga e masani a'i (e pei o le gagana Peretania) ua vaevaeina i ni vaega se lima i le fitu tūlaga āiāia, e iai matā'upu 'ese'ese po'o tomai. O nei āiāiga fa'atulagaina ua feso'ota'i atu lea i vaega o a'oa'oga i le Fa'atulagaga o A'oa'oga i Niu Sila.

O taimi ta'itasi e ausia ai e se tamaiti a'oga se tūlaga āiāia, o le a maua ana togi aga'i i sona fa'aailoga. Mo se fa'ata'ita'iga, afai e ausia e se tamaiti le aofa'iga o togi e 80 i le vaega 1 (e aofia ai togi e 8 mo le lelei o le faitau/tusitusi ma le 8 mo le numera) o le a latou maua le tusipasi o le NCEA vaega 1.